

PREDGOVOR

Ekohistorija Drave: novi pristupi starim temama

Na ovom mjestu objavljujemo dio članaka koje su autori kroz više godina razvijali na temelju svojih priopćenja referiranih na međunarodnoj znanstvenoj konferenciji »Ekohistorija Podravskog višegraničja (od cca 15. stoljeća-1918. godina)« održanoj u Koprivnici, 13., 14. i 15. studenog 2003. godine koju je organizirao međunarodni istraživački projekt Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu »Triplex Confinium: hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu« - i to u suradnji s Povijesnim društvom Koprivnica. To je bila druga po redu ekohistorijska konferencija održana ne samo u Hrvatskoj nego i u Jugoistočnoj Europi. Prva ekohistorijska je organizirana u Zadru, na Filozofskom fakultetu u Zadru, od 3. do 7. svibnja 2000. godine, a na osnovi priopćenja suradnika tri godine kasnije objavljen je Zbornik radova »Triplex Confinium (1500-1800): ekohistorija«, pripremljen u projektnoj suradnji s Književnim krugom Split.¹ Tome svakako treba dodati još dva podatka. Na osobnu inicijativu voditelja Projekta prof. dr. Drage Roksandića 2002. godine je u suradnji s Nakladom »Barbat« iz Zagreba realiziran hrvatski prijevod »Povijesti europskog okoliša« Roberta Delorta i François Waltera, inače, izvorno tiskan u Parizu 2001. Prof. dr. sc. Drago Roksandić je inicirao objavljivanje i hrvatskog prijevoda knjige André Blanca »Zapadna Hrvatska. Studija iz humane geografije«, uz koji je objavljena knjiga »Zapadna Hrvatska. Prilozi za bibliografiju« dr. sc. Marka Šarića u projektnoj suradnji sa zagrebačkom »Prosvjetom«.

Iste 2003. godine kada je u Koprivnici održana međunarodna konferencija »Ekohistorija Podravskog višegraničja (od cca 15. stoljeća-1918. godina)« prof. dr. sc. Drago Roksandić i doc. dr. sc. Hrvoje Petrić su na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta pokrenuli nastavu iz ekohistorije te za studente organizirali dvosemestralni istraživački seminar o ekohistoriji europskih rijeka. Dvije godine kasnije, 2005., na temelju svih navedenih djelatnosti razvila se realizacija prvog broja časopisa »Ekonomska-(historija) i Eko-historija«, s istim podnaslovom koji i danas ima: Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša. Časopis je pokrenut uz stručnu i novčanu podršku te potporu prof. dr. sc. Dragutina Feletara, glavnog urednika Izdavačke kuće »Meridijani«, a urednički su ga pokrenuli prof. dr. sc. Mira Kolar-Dimitrijević i Hrvoje Petrić, koji je bio njegov inicijator. Nakon toga slijedile su i brojne druge inicijative vezane uz daljnji razvoj ekohistorije u Republici Hrvatskoj, među kojima želimo istaći uvođenje dvaju predmeta: Ekonomska historija i Ekohistorija, koje je utemeljio doc. sc. Hrvoje Petrić na Diplomskom studiju ranoga novog vijeka na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Sigurni smo da ove obavijesti makar i vrlo skromno svjedoče o tome koliki je napor uložen u projektu »Triplex Confinium« i da je hrvatska historiografija na interdisciplinarnan način ušla u ekohistoriju, disciplinu s kojom sve brojniji povjesničari u svijetu danas povezuju mogućnosti njezine intelektualne revitalizacije i to s punom otvorenošću ne samo prema humanističkim i društvenim znanostima već ništa manje i prirodnima. Ekohistorija nije izazov samo dosad prevladavajućem iskustvu kulture povijesnog mišljenja već i jedan od putova suočavanja znanosti o povijesti s izazovima budućnosti ljudske zajednice i njezina globalnog okoliša te pitanjima održivosti.

Prije osam godina održana međunarodna konferencija o ekohistoriji rijeke Drave bio je pokušaj jednoga ograničeno dimenzioniranog, ali i ozbiljnog doprinosa takvim nastojanjima. Svatko tko je pažljivo pratio rad ove konferencije mogao se uvjeriti da smo izborom sudionica i sudionika te usuglašavanjem tema nastojali osigurati znanstveni uvid u sva ona područja istraživanja i

¹ Drago Roksandić, Ivan Mimica, Nataša Štefanec i Vinka Glunčić-Bužančić (ur.), *Triplex Confinium (1500-1800): Ekohistorija. Zbornik radova sa međunarodnog znanstvenog skupa održanog od 3. do 7. svibnja 2000. u Zadru*, Književni krug i Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Split i Zagreb 2003., 452 str.

pristupe koji u osnovi konstituiraju ekohistorijsku praksu. Konkretno to podrazumijeva refleksije, prvo, o prirodi kao povijesnom problemu, drugo, o ljudskoj društvenoj i gospodarskoj praksi i prirodnom okolišu te treće, mentalne i simboličke percepcije okoliša. Dalje, u tom nastojanju uvijek polazili od uvjerenja da Drava kao ekohistorijski problem nužno involvira povjesničare i iz Austrije i iz Slovenije i iz Mađarske, pretvarajući se na svom ušću makar i marginalno u problem srpske vojvođanske historiografije. Iz takva je uvjerenja proistekao i sastav sudionika realizirane međunarodne konferencije. Naime, imali smo 42 sudionika s priopćenjem i to iz šest europskih država. Vrlo nam je drago što smo tada uspjeli okupiti istraživače iz raznih područja te potaknuti dijalog između njih. Još nešto treba istaći. Na konferenciji su bila predstavljena i brojna istraživanja koja u strožem smislu nisu ekohistorijska, a vrlo su važna za utemeljenu ekohistorijsku refleksiju, u nas nisu obavljena. Bio je to razlog da smo program uvrstili i neka priopćenja koja su u tom smislu, kao predradnje, bila funkcionalna. S obzirom na proteklo vrijeme dio tih priopćenja je objavljen u raznim časopisima. Na ovom mjestu odlučili smo se objaviti blok neobjavljenih priopćenja koja su izravno vezana uz ekohistoriju rijeke Drave.

Rijeka Drava je u Republici Hrvatskoj danas simbol komunikacijske otvorenosti, poduzetničkih mentaliteta i radne kulture na svim njezinim obalama. Ona je simbol ljudskih i okolišnih potencijala europski orijentirane Hrvatske. Takva je poticajna i za povjesničare, usredotočene na »prošle stvarnosti«, ali, ne zaboravimo, uvijek i s pitanjima nastalima u njihovu vlastitom, tj. ovom vremenu. Rijetko se u nas kojom rijekom toliko bavilo koliko je to slučaj s rijekom Dravom i to naročito u posljednjim desetljećima. Velikim je dijelom to posljedica sustavnih i ustrajnih napora povjesničara i geografa u krajevima uz Dravu. Zahvaljujući tim naporima moguće je brojna istraživačka pitanja postaviti i na nove načine. Inovacija je nepojmljiva bez kultiviranog dijaloga s tradicijom. Ponajbolji su oni povjesničari koji su uvijek istraživački otvoreni na obje strane.

U Zagrebu, 7. listopada 2011. godine

Urednici
Hrvoje PETRIĆ i Drago ROKSANDIĆ

DRAVA RIVER ENVIRONMENTAL HISTORY: NEW APPROACH TO OLD PROBLEMS

This issue has some articles, having been developed over several years by the authors on the basis of their communication referenced in the international scientific conference »Ecohistory of Podravina multiple borderlands (roughly, from the 15th century to the year 1918.), the conference that had been held in Koprivnica, on 13, 14 and 15 November 2003. It was organized by the Institute for Croatian history of Zagreb University Arts and Humanities, within the International scientific project »Triplex Confinium: Croatia in the Euro-Mediterranean context of multiple borderlands« – in collaboration with the Koprivnica Historical Society.

It was the second ecohistory conference ever, not only in Croatia, but also in Southeast Europe (the first one was organized by Arts and Humanities branch Zadar, and it took place in Zadar from 3rd/7th May, 2000m 3 to 7 May 2000. year; three years later, based on the researchers' communication three years later, their articles were published as the Proceedings of »Triplex Confinium (1500-1800):

eco-history«; the project was prepared in collaboration with the literary circle Knjizevni krug of Split.²

Two more details should be acknowledged, though. On the personal initiative by Dr Drago Roksandic, the Project manager, and in collaboration with Barbat Publishers from Zagreb, Croatian translation of »History of Europe environment« by Robert Delort and François Walter that had been originally printed in Paris in 2001 was organized. Professor Drago Roksandic, PhD. initiated the publishing and Croatian translation of another volume - »Western Croatia: Humane geography study« by André Blanc, along with the volume »Western Croatia. Bibliography proceedings« by Dr. Marko Saric, in project collaboration with Privet publishers from Zagreb.

In 2003, the same year, an International scientific conference was held in Koprivnica; »Ecohistory of Podravina multiple borderlands (roughly, from the 15th century to the year1918.); based on this, Professor Drago Roksandic, PhD. and Hrvoje Petric initiated a course in ecohistory, organizing for students a two-semester course research seminar on ecohistory of European rivers. Following all these vents, two years later, in 2005, a newly established scientific magazine Economic-(History) and Ecohistory launched its first issues; today, the magazine is still in circulation, with the same sub-headline: Journal of economic history and environmental history. Originally, the magazine was launched with technical and financial support from Professor Dragutin Feletar, PhD., chief editor of Meridijani publishing house; original co-editors were Professor Mira Kolar-Dimitrijevic, PhD., and Hrvoje Petric, who was the magazine originator.

After that there were numerous initiatives related to the further development of eco-history in the Republic of Croatia, among which we note the introduction of two academic courses of study: Economic History and Environmental History, both founded by the teaching professor, Dr. Hrvoje Petric, PhD, as regular courses at early modern history graduate studies of Zagreb University History department.

We believe these events, as modest contributions, witness the vast efforts of »Triplex Confinium« project; this is where Croatian historiography penetrated ecohistory in a multidisciplinary way, today, a growing number of historians worldwide link its intellectual revitalization, fully open not only to humanities and other social sciences, but to natural sciences, too.

Environmental History is a challenge, not only to dominant culture oh historical experience, but also one of the ways how historical science should be dealing with the challenges of the future of human society and its global environmental and sustainability issues. Eight years ago, an international ecohistory conference on Drava River was a limited, but nevertheless, a serious attempt to provide an important contribution.

Anyone who closely followed the work of this conference could verify that careful selection of participants, and harmonized topics assured a close scientific insight into all areas of research and approaches, which basically constitute ecohistory practice. Specifically, it involves reflection, first, on the nature as a historical issue; second, on human social and economic practices and the natural environment; and third, the mental and symbolic perception of the environment. Further, in this effort, we have believed that Drava River, as an ecohistory issue, must involve historians from Austria and Slovenia and Hungary; even marginally, on the river mouth, it even becomes an issue for Vojvodina and Serbia historiography.

From such conviction we drafted the list of participants of this international conference. In fact, we had 42 participants with announcements, coming from six European countries. We are very

² Drago Roksandic, Ivan Mimica, Natasa Stefanec and Vinka Gluncic-Buzancic (editor), *Triplex Confinium (1500-1800): Ekohistorija (Ecohistory). Zbornik radova sa međunarodnog znanstvenog skupa (Articles and proceedings from the International scientific conference) held 3rd/7th May, 2000 in Zadar, Knjizevni krug (Literary circle) and Institute for Croatian history at Zagreb University Arts & Humanities (Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveucilista u Zagreb) Split and Zagreb 2003., p.452.*

pleased that we were able to bring together researchers from various fields and encourage dialogue between them.

Another thing to note: A number of studies were presented at the conference, not related to ecohistory in the strict sense of the word, but very important to an established ecohistory and never done here before. This was the reason why we included them in the program and some communications that were preliminary, but functional. Given the elapsed time, some of these announcements have been eventually published in various journals.

In this issue, we have decided some unpublished communications, directly related to ecohistory of Drava River, while other unpublished papers shall be printed in the 20th issue of Podravina multidisciplinary journal. Today in Croatia, Drava River is the symbol of communication openness, entrepreneurial mentality and work culture on all its banks. It's a symbol of human and environmental potential of the Europe-oriented Croatia.

Such river, as Drava, is inspirational incentive to historians, focused on the »reality past«; however, we shouldn't forget, historians are battling with questions on their own, contemporary times. Rarely in our country have we been occupied with a river, as we are occupied with Drava, especially in the last decades.

Largely, it's a consequence of systematic and sustained efforts of historians and geographers in the regions along the Drava River. Thanks to these efforts it is possible to ask a number of research questions and in the new ways.

Innovation is incomprehensible without the cultivated dialogue with tradition. The best are those historians who are still research-open to both sides. We think this skill shall be evident in this thematic issue.

Zagreb, 7 October, 2011

Editors

Hrvoje PETRIĆ and Drago ROKSANDIĆ

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Volumen VII. / Broj 7
Zagreb - Samobor 2011.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR - 10000 Zagreb
tel.: +385/1/61-20-148, fax: +385/1/61-56-879

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnici / Co-publishers:

Sekcija za gospodarsku povijest Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti Zagreb
(moderator: Hrvoje Petrić)

Međunarodni istraživački projekti: »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu« (voditelj prof. dr. sc. Drago Roksandić) i Triplex Confinium - »Hrvatska riječna višegraničja« (voditeljica: doc. dr. Nataša Štefanec) Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Urednici / Editors-in-chief:

Hrvoje Petrić, Drago Roksandić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moččanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - predsjednik (*Zagreb, Hrvatska*), Daniel Barić (*Le Havre-Pariz, Francuska*), Slaven Bertoša (*Pula, Hrvatska*), Zrinka Blažević (*Zagreb, Hrvatska*), Tatjana Buklijaš (*Cambridge, UK*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb, Hrvatska*), Paul Hirt (*Tempe, SAD*), (Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Halil İnalçik (*Ankara, Turska*), Egidio Ivetić (*Padova, Italija*), Silvije Jerčinović (*Križevci, Hrvatska*), Karl Kaser (*Graz, Austrija*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (*Zagreb, Hrvatska*), Christof Mauch (*München, Njemačka*), Kristina Milković (*Zagreb, Hrvatska*), Ivan Mirnik (*Zagreb, Hrvatska*), Mirjana Morosini Dominick (*Washington D.C., SAD*), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Zagreb, Hrvatska*), Lajos Rácz (*Szeged, Mađarska*), Gordan Ravančić (*Zagreb, Hrvatska*), Marko Šarić (*Zagreb, Hrvatska*), Mladen Tomorad (*Zagreb, Hrvatska*), Jaroslav Vencalek (*Ostrava, Češka*), Milan Vrbanus (*Slavonski Brod, Hrvatska*), Zlata Živaković Kerže (*Osijek, Hrvatska*)

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN:

1845-5867

Tisak i prijelom/ Layout and print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2011.

Adresa uredništva / Mailing address:

Hrvoje Petrić (urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: h.petric@inet.hr

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH i Koprivničko-križevačke županije

PRIKAZI KNJIGA

Gyulai Eva, Horvath Zita, Turbuly Eva, Gospodarstvo i društvo međimurskog vlastelinstva u 17-18. stoljeću (Andreja Talan)	140
Joan Dunayer, Specizam, Diskriminacija na osnovi vrste (Tomislav Krznar)	142
Podravina, Časopis za multidisciplinarna istraživanja, vol. IX, broj 17 (Tomislav Krznar)	145
Podravina, Časopis za multidisciplinarna istraživanja, vol. IX, broj 18 (Tomislav Krznar)	148
Tomislav Krznar, Bioetički mozaik (Hrvoje Jurić)	150
Ian G. Simmons, Globalna povijest okoliša: od 10000. pr. Kr. do 2000. n. Kr. (Aleksandra Đurić)	151
J. Donald Hughes, Što je povijest okoliša? (Aleksandra Đurić)	154
Zapisnik franjevačkog samostana u Našicama. Knjiga I (1739. – 1787.) (Danijel Patafta)	156
Slaven Bertoša, Oseburno mjesto austrijske Istre: Lupoglavski kraj u srednjem i novom vijeku (Igor Eterović)	158
Radovi Zavoda za znanstveni rad u Varaždinu, br. 22 (Iva Potočnik)	161
Historia Varasdiensis. Časopis za varaždinsku povjesnicu br. 1 (Iva Potočnik)	162
Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, br. 42 (Igor Razum)	163
Prostorno planiranje u Jugoistočnoj Europi (Do Drugog svetskog rata) (Marko Šarić).....	165
Molve – ljudi, selo i okoliš u dugom trajanju, društvo za povjesnicu i starine (Dragutin Feletar)	168
ZNANSTVENI SKUPOVI	170
UPUTE SURADNICIMA / INSTRUCTIONS TO CONTRIBUTORS	179

Popis suradnika u časopisu »Ekonomska i ekohistorija«, broj 7 (2011.):

Karl Kaser, Universität Graz

Drago Rokсандić, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Daniel Barić, Université François-Rabelais, Tours

Hrvoje Petrić, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Zoltán Hajdú, Centre for Regional Studie, Hungarian Academy of Sciences, Pečuh

Mira Kolar-Dimitrijević, Draškovićeve 23, Zagreb

Harald Heppner, Universität Graz

Nataša Kolar, Pokrajinski muzej Ptuj – Ormož

Željko Holjevac, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Igor Žiberna, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru

Mirela Slukan Altić, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar Zagreb

Ljudevit Tropan, Hrvatske vode Zagreb

Andreja Talan, student, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Tomislav Krznar, Veleučilište u Karlovcu

Hrvoje Jurić, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Aleksandra Đurić, Sveučilište Eötvös Loránd u Budimpešti

Dragutin Feletar, član suradnik HAZU, Zagreb-Koprivnica

Daniel Patafta, Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Igor Eterović, Lovran

Iva Potočnik, Varaždin

Igor Razum, student, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Marko Šarić, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Vladimir Šadek, Koprivničko-križevačka županija

Csaba G. Kiss, Sveučilište Eötvös Loránd u Budimpešti

Vjeran Kursar, Filozofski fakultet, Zagreb

Ekonomska i ekohistoriju referiraju:

HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA

AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA

JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA

CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland

ECONLIT - AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA